

HER OLAY İÇİN GEÇERLİ OLAN GENEL BİLGİLER

Uygulamada bir takım hususların artık Cumhuriyet savcısının söylemesine gerek kalmadan yapmaları gerekmekte ve nöbetçi Cumhuriyet savcıları bu hususların adli kolluk görevlileri tarafından kendiliklerinden çözmeleri beklenmekte ve istenmektedir.

Örneğin sıradan bir olayda (kasten yaralama olayında) tarafların hangi sıfatla ifadelerinin alınacağı, olaya hangi ismin verileceği hususları sorulmamalı ve kolluk kuvvetindeki personel bu hususları bilmelidir. Bilmiyorsa öğrenmeden adli görev verilmemeli, adli görev bilen kişilere verilmelidir.

Bu hususların önemli olanlarını aşağıda birkaç başlıkta ele alabiliriz:

Tarafların sıfatları: Uygulamada adli kolluk görevlileri tarafından olaya karışan kişilerin hangi sıfatla ifadelerinin alınacağı sıkça sorulmaktadır. Örneğin bir kavga olayında tarafların hangi sıfatla ifadesinin alınacağı sorulmaktadır. Cumhuriyet savcısının bu soruya cevap verebilmesi için tarafların hepsinin olayla ilgili olarak ne dediklerini telefonda dinlemesi gerekir. Oysa buna gerek yoktur. Kolluk görevlisi şahıslara sözlü olarak “en genel hatlarıyla” olayı sorar. Eğer (A) şahsı “B şahsı bana vurdu, hakaret etti, şikayetçiyim vs” diyorsa bu şahıs “müşteki”dir. B şahsı “ben vurmadım, hakaret etmedim” diyorsa B şahsı “şüpheli”dir. Eğer B şahsı ifadesinde “ben vurmadım, hakaret etmedim, esas o bana vurdu, şikayetçiyim” diyorsa, her iki taraf “müşteki-şüpheli”dir. Özetle tarafların ön yoklaması yapılarak sıfatları belirlenmelidir. Bu hususu Cumhuriyet savcısının telefonda dinleyip bildirmesine gerek yoktur. (Not: bazı tereddütlü durumlarda şahısların hangi sıfatla ifadesinin alınacağı Cumhuriyet savcısına sorulabilir. Hiçbir zaman bu sorunun sorulmayacağı diye bir kural yoktur. Önemli olan en çok görülen olaylarda olayların büyük bir çoğunluğunda ne sıfatla alınacağını öğrenmek ve uygulamaktır)

Trafik kazalarında tarafların sıfatları: Tek taraflı yaralamalı trafik kazasında, Olayda tek taraflı trafik kazası söz konusu olup sadece sürücü yaralanmışsa, sürücü trafik güvenliğini tehlikeye sokmak suçu açısından “şüpheli” sıfatıyla ifadesi alınmalıdır. Uygulamada genellikle hatalı olarak “mağdur-şüpheli” sıfatıyla ifade alınmaktadır. Böyle bir olayda ilk bakışta yaralı olan sürücüye karşı herhangi bir kişinin eylemi söz konusu olmadığından taksirle yaralama suçu oluşmamaktadır. Ancak olayda kazanın sebebi bir başkası ise, örneğin yaralanan sürücü karayollarını suçluyorsa, ifadesi mağdur-şüpheli sıfatıyla alınmalıdır. Tek taraflı kazalarda sürücü olmayıp yaralanan kişiler şikayetçi iseler “müşteki” sıfatıyla; şikayetçi değilse “mağdur” sıfatıyla dinlenilmelidirler.

Çift taraflı yaralamalı trafik kazalarında: Kazada yaralı sürücüler şikayetçi ise “müşteki-şüpheli” sıfatıyla; şikayetçi değilse “mağdur-şüpheli” sıfatıyla dinlenecektir. Sürücü yaralı değilse, “şüpheli” sıfatıyla dinlenecektir. Kazada yaralananlar şikayetçi olup olmadıklarına göre müşteki veya mağdur olarak dinleneceklerdir. Araç içinde olup yaralanmayan kişiler “bilgi sahibi” olarak dinlenmelidir. □

Kazaen yaralanma halinde tarafın sıfatı: Uygulamada kişiler günlük hayatta kendi dikkatsizlikleri nedeniyle yaralanırlar, sağlık kuruluşuna tedavi için giderler ve sağlık kuruluşundaki görevli doktor olayın adli bir olay olabileceği hususunda şüphe duyarak adli rapor düzenler. Adli rapor düzenlenmesi sonucunda soruşturma işlemi başlamış olur. Esasen burada mağdurun yaralanmasında başka kimsenin bir kusuru yoksa suç yoktur. Bu nedenle başkasının olayda kusuru bulunduğu dair delil veya iddia yoksa, yaralanan kişi mağdur sıfatıyla dinlenmelidir. Olayın ismi de kazaen yaralanma olarak konulmalıdır. Eğer yaralanan kişi yaralanması nedeniyle başkasının da kusurunun olduğunu düşünüyorsa, kendisinin şikayetçi olup olmamasına göre ifadesi mağdur veya müşteki sıfatıyla; itham ettiği kişilerin ifadesi ise şüpheli sıfatıyla alınmalı, olayın ismi de taksirle yaralama olarak konulmalıdır..

İş kazasında tarafın sıfatı: İş kazası da aynı kazaen yaralanma gibidir. Yaralanma nedeniyle başkasının kusuru varsa şüpheli sıfatıyla alınmalıdır. Yaralı şahıs şikayetçi değilse mağdur sıfatıyla; şikayetçi ise müşteki sıfatıyla dinlenmelidir. Olayın adına ise, şikayet varsa taksirle yaralama, şikayet yoksa iş kazası denebilir.

Olayın adı: Uygulamada olaya hangi ismin verileceği sık sorulmaktadır. Dövme ve kavga olayı “kasten yaralama”, küfretme, hakarete bulunma olayı “hakaret”, tehdit olayı “tehdit”, trafik kazasında yaralama varsa “taksirle yaralama”, trafik kazasında ölüm varsa “taksirle öldürme”. Bu sıradan olaylarda kolluğun bilgili olması ve olayın isminin ne olacağını sormadan belirlemesi gerektiği beklenir. Sık karşılaşılmayan değişik olaylar da olayın ismi sorulabilir.

Fezlekelerin tanzimi:

Fezleke tarafların açık kimlik adres bilgileri ile özellikle TC KİMLİK NUMARALARINA mutlaka yer verilmelidir. Fezleke “olay” başlığı altında olayla ilgili kısaca (bir iki paragrafta) bahsedilmelidir. Daha sonra tarafların ifadelerine fezleke yer verilmelidir. Burada önemli bir husus şudur ki, ifadelerin “aktarma yoluyla” yazılmaması gerekir. Örneğin şahıs ifadesinde “İşyerine geldiğimde Hasan’la karşılaştım. Hasan benim eniştem olur. Kendisi bana hiçbir şey söylemeden yumruk attı” diyorsa, bu ifade fezlekeye aynen kopyalanıp yapıştırılmalı, “İşyerine geldiğinde Hasan’la karşılaştığını, Hasan’ın eniştesi olduğunu, hiçbir şey söylemeden Hasan’ın kendisine yumruk attığını” şekline dönüştürülmemelidir. Bu dönüştürme işlemi hem kolluğun ekstradan vaktini alacak, hem de bu ifadeyi okuyan savcının ifadeyi karıştırmaya sebebiyet verebilecektir. Şöyle ki, örnekteki gibi ikinci ağızdan yazılırsa Hasan isimli şahıs mı enişte, yoksa yumruğu yiyen kişi mi enişte olduğu anlaşılamamaktadır.

Bu nedenle her iki taraf (kolluk ve adliye) için en kolayı, alınan ifadeyi aynen kopyalamak ve yapıştırmaktır. İfadesi alınamayan kimseler varsa ifadesinin alınamadığı ve niçin alınamadığı hususu yazılmalıdır. □Fezleke yaralama olayına ilişkinse yaralanan kişilerin raporlarının özeti yazılmalı, BTM ile giderilecek yaralanma ise ve kati rapor ise bu husus koyu şekilde belirtilmelidir. Yaralı şahıs hastaneye sevk edilmiş olup henüz tedavi altındaysa, hangi hastanede bulunduğu net şekilde belirtilmelidir.

YAŞI KÜÇÜK OLANLARDA YAPILACAK İŞLEMLER

Şüphelilerde: 18 yaşından küçük çocukların şüpheli sıfatına sahip olduğu durumlarda ifadesi kolluk tarafından alınamamaktadır. İfade Cumhuriyet savcısı tarafından müdafii huzurunda alınabilmektedir. (5395 s. Çocuk Koruma Kanunu m. 15/1).

-Bu nedenle kolluk görevlileri çocukların ifadelerini şüpheli sıfatıyla alamayacak, sadece kimliğini tespit ederek ailesine teslim edeceklerdir.

- Ailesine teslim edilen çocuğa ilişkin evrak savcılığa intikal ettirildiğinde, sadece evrak getirilmeyecek, evrakla birlikte savcılık tarafından ifadesi alınması gereken çocuk da müracaat savcılığında hazır edilecektir. Müracaat savcısı evrakın soruşturmaya kaydını yapıp çocuğun ifadesini avukat ve sosyal çalışma görevlisi huzurunda alacaktır.

- **Suçta sürüklenen çocuk 12 yaşından küçük ise**, cezai sorumluluğu bulunmadığından savcılıkta hazır edilmesine gerek yoktur (TCK m. 31/1). - Suçta sürüklenen çocuk 12-15 yaş grubunda ise, işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığına dair uzman doktor raporu alınmalıdır.

Uygulamadaki bilinen adıyla “farik mümeyyizlik raporu” alınarak soruşturma evrakına ilave edilmelidir.

Mağdur ve müştekilerde: - Mağdurların yaşı 15-18 yaş grubunda ise, ifadelerinin kolluk tarafından alınmasında yasal engel bulunmamaktadır. Ancak CMK m. 234/2 hükmü uyarınca ifadesi sırasında avukat bulundurulmalıdır.

-Özetle 15 yaşından büyük olup 18 yaşından küçük mağdurların ifadeleri avukat huzurunda kolluk tarafından alınabilecektir.

-Mağdur 12-15 yaş arasında ise, Yargıtay kararlarına göre ifade verecek olgunluğa sahipse ve olayın hukuki anlam ve sonuçlarını kavrayabilecek durumda ise, avukat huzurunda kolluk tarafından ifadesi alınabilecektir. Eğer ifade verecek olgunlukta değilse, şikayet hakkını velisine veya vasisine vermek gerekir.

- Mağdur 12 yaşından küçük ise, şikayet hakkı velisine (anne, baba veya vasisine) verilmeli, müşteki sıfatıyla anne ve babasının ifadesi alınmalıdır. Örneğin trafik kazasında 10 yaşındaki çocuk yaralanmışsa, sadece anne ve babasının ifadesi müşteki sıfatıyla alınmalıdır.

Tanıklarda:- İfade verebilecek olgunluğa ulaşmış çocukların yaşları ne olursa olsun tanık sıfatıyla kolluk tarafından dinlenmelerine kanuni engel yoktur.

Ceza Muhakemeleri Kanunu

Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,

Malen sorumlu: Yargılama konusu için hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddî ve malî sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişiyi, **Toplu suç:** Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç,

Şüpheli ve müdafî:

Şüpheli ve sanık *ferdi savunma makamını* işgal eder. Müdafî ise, *toplumsal savunma makamı* olarak ifade edilir. Suç işlediği hususunda somut olgular bulunan bir kişi, somut olgunun ortaya koyduğu şüphenin kuvvet derecesine göre farklı hukuk durumlarına girer.

Şüphe basit ise ve sadece “suç işlediği izlenimini veren hal” varsa, Kanun bu kişiye “şüpheli” demektedir (CMK 160/1). Eğer şüphe iddianame düzenlemeye “yeterli” ise ve iddianame mahkeme tarafından kabul edilirse, “sanık” adını vermektedir (CMK 175).

Gözetli süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren **24 saati** geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre 12 saatten fazla olamaz.

- Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözetli süresinin, **her defasında 1 günü geçmemek üzere, 3 gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir.** Burada özellikle süre uzatımına ilişkin her emir, gözetli altına alınana derhal tebliğ edilecek olma zorunluluğu (CMK 91/3.) gözden kaçırılmamalıdır.

Adli kolluk görevlisi.

Adli kolluk görevlisi”, adli soruşturma işlemlerini bilfiil yapan kolluk memurlarıdır. Kolluğun bağlı bulunduğu makam tarafından soruşturma yapmak üzere, mevcut imkanlar ölçüsünde yeterince “adli kolluk personeli” görevlendirilir . (Asayiş Tim K. – Yrd.)

Adli kolluk sorumlusu

Adli kolluğun amiri vardır. Yönetmelik, adli kolluk amir veya komutanına, “adli kolluk sorumlusu” adını vermiştir. “Adli kolluk sorumlusunun”, İçişleri Bakanlığına bağlı kendi makamı (Jandarma Genel Komutanlığı) tarafından, kendi usulüne göre atanmış ve görevlendirilmiş olması gerekir. (Karakol Komutanı)

Adli kolluk amiri

Adli kolluk personelinin idari açıdan bağlı bulunduğu üstünün, kural olarak adli görevi yoktur. (İlçe Jandarma Komutanı).

-Bir suçla ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da **vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak** gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen **hâkim veya mahkeme**, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde **Cumhuriyet savcısı** tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, 24 saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, 24 saat içinde kararını verir.

-Keşif, hâkim veya mahkeme veya naip hâkim ya da istinabe olunan hâkim veya mahkeme ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır. **Ceza üst sınırı 2 yıldan daha az** hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde **iç beden muayenesi yapılamaz**; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle **saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz**. Gömülmüş bulunan bir ceset, incelenmesi veya otopsi yapılması için mezardan çıkarılabilir. Bu husustaki karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir

Soruşturma evresinde sulh ceza hakimliğinden karar alınması gereken haller:

CMK 74 uyarınca, soruşturma evresinde şüphelinin gözlem altına alınması gerekiyorsa, C. savcısının bu kararı hakimden talep etmesi gerekir.

CMK 75 uyarınca, soruşturma evresinde şüphelinin beden muayenesi gerekiyorsa, C. savcısının bu kararı hakimden talep etmesi gerekir. Gecikmesinde sakınca olan hallerde bu kararı C. savcısı da verebilir.

CMK 76 uyarınca, soruşturma evresinde şüpheli ve sanık dışındaki diğer kişilerin beden muayenesi gerekiyorsa, C. savcısının bu kararı hakimden talep etmesi gerekir. Gecikmesinde sakınca olan hallerde bu kararı C. savcısı da verebilir.

CMK 79 uyarınca, soruşturma evresinde moleküler genetik inceleme yapılması gerekiyorsa, C. savcısının bu kararı hakimden talep etmesi gerekir.

CMK 83 uyarınca, soruşturma evresinde keşif yapılması gerekiyorsa, kural olarak hakim tarafından yapılır. Gecikmesinde sakınca olan hallerde bu kararı C. savcısı tarafından da yapılabilir.

CMK 100 uyarınca, tutuklama kararı sadece hakim tarafından verilebilir.

CMK 109 uyarınca, adli kontrol kararı sadece hakim tarafından verilebilir.

CMK 116 uyarınca, arama kararı kural olarak hakim tarafından verilebilir. Gecikmesinde sakınca olan hallerde bu kuralın istisnaları mevcuttur.

CMK 127 uyarınca, elkoyma kararı kural olarak hakim tarafından verilir. Gecikmesinde sakınca olan hallerde bu kuralın istisnaları mevcuttur.

CMK 129 uyarınca, postada elkoyma kural olarak hakim kararı ile gerçekleştirilir. Gecikmesinde sakınca olan hallerde istisnası mevcuttur.

CMK 259 uyarınca, suç konusu olmayıp sadece müsadereye tabi eşyanın müsadereyesine, sulh ceza hakimliği tarafından karar verilir.

İfade:

Kanunun kabul ettiği sisteme göre, kolluğun yapacağı bütün araştırma ve soruşturma işlemleri için C. savcısından her bir işlem için tek tek yazılı emir alması gerekir (CMK 161/2). Bu nedenle, kolluk “kendiliğinden” tanık dinleyemez, şüpheli veya sanık ifadesi alamaz.

İfade Almada Yasak Yöntemler:

Kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel ve ruhsal müdahalelerin yapılması, Yasaya aykırı çıkar sözü de yasaktır.

Ceza Muhakemesi hukukunda, su ler, kanun ile sınırları belirlenen işlemleri yaparlar. Kanun ifade alma, yer gösterme ve benzeri işlemleri tek tek sıralamıştır. Ancak, ifade alma öncesinde yapıla gelen “**mülakat ve sohbet**” gibi işleme bilerek yer vermemiştir. Kolluk görevlisinin suç işlediği şüphesi olan herkese kolluğun hak bildirmesi ve  zg r iradesi ile konuşuyorsa ifadesini alması söz konusudur. Bu nedenle mülakat gibi işlemler yok hükmündedir.

Zorla Getirme, Kimlik Tespiti:

şunu unutmamak gerekir ki, zorla getirmeden amaçlanan, davete rağmen gelmeyen kişinin ikametine kolluk gücü gönderilerek, kişinin, davet edildiği makama kendi isteğiyle, fakat kolluk nezaretiyle gelmesinin teklifi, bu teklife uyulursa, kolluk nezaretinde istenilen makama götürülmesidir.

Zorla getirme kararı, konutta *arama yetkisi* vermez.

Ancak, zorla getirme kararı, kolluğun PVSK 16 maddesinde düzenlenen, * l c l  zor kullanma yetkisini* harekete geçirir. Direnme halinde, yani bu teklife uyulmazsa, zor kullanılarak, istenilen makama götürülür. Buradaki zor kullanmamanın derecesi, kişinin direnmesi ile orantılı ve itaati sağlayacak  l c de olmalıdır.

Kişi susma hakkına sahip ise de, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak yanıtlamak zorundadır.

Kimliği hakkında başkasına ait olmayan herhangi bir kimlik bildirirse, Kabahatler Kanunundaki “kimliği bildirmeme kabahati” (KK 40) olur. Bu halde, öncelikle idari para cezası verilir.

Akabinde, “tutularak”, durumdan derhal C. savcısı haberdar edilir. Bu kişi kimliği açık bir şekilde anlaşılıncaya kadar gözaltına alınır, gerekirse tutuklanır (KK 40). Kişinin kimliğinin belirlenmesi halinde, gözaltı veya tutuklama haline derhal son verilir.

şayet, şüpheli kişi , “*başkasına ait kimlik veya kimlik bilgileri*” vermiş ise, o zaman, TCK daki “*başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması*” başlıklı 268/1 deki suçu işlemiş olur ve *iftira* su una ilişkin hükümler ile cezalandırılır.

MUHAFAZA ALTINA ALMA KAVRAMI ile ELKOYMA KAVRAMLARI ARASINDAKİ FARKLAR :

[1] İşpat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır.

[2] Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir.

Uygulamada kolluk kolluk kuvvetlerinin en çok karıştırdığı hususlardan birisi budur. Cumhuriyet savcısının muhafaza altına alma talimatı üzerine şahıs **eşyayı rızası ile veriyorsa, bunun adı muhafaza altına alma’dır.**

Eğer şahıs eşyayı rızası ile vermiyorsa, **eşya zorla şahıstan alınır ve bunun adı el koyma olur.** İkisinin arasındaki fark çok önemlidir.

Muhafaza altına alma tutanağı tanzim edilirken eşyanın sahibinin rızası ile teslim alındığı ve muhafaza altına alındığı belirtilir ve altına eşya sahibinin imzası mutlaka alınır. Aksi halde şahıs tutanağı ilerde inkar ederse, yani rızasıyla değil

de zorla alındığını iddia ederse, tutanakta imzası olmadığı için o delil geçerli sayılmaz. Çünkü tutanağın altında imzası yoktur. Bu nedenle muhafaza altına alma tutanağında mutlaka eşya sahibinin imzası bulunmalıdır.

Eşya muhafaza altına alınmış ise, artık bunun hakim onayına sunulmasına da gerek yoktur. O yüzden bu durumda kolluğun 24 saat içinde evrakı ve eşyayı savcılığa getirme zorunluluğu yoktur.

Elkoyma ise farklı olup, eşyanın sahibinin rızası olmadan muhafazaya alınmasını ifade eder. Sahibinin rızası olmadığı için tutulacak tutanağın adı “el koyma” tutanağıdır. **Bu tutanakta sahibinin imzasına gerek yoktur.**

Ancak bu işlem için savcılığın gecikmesinde sakınca bulunan hal nedeniyle karar vermiş olması gerekir. Verilen bu karar üzerine gerçekleştirilen el koyma işlemi savcılık tarafından elkoyma anından itibaren 24 saat içinde hakim onayına sunulması gerektiğinden, kolluğun bu evrakı ve eşyaları en kısa sürede savcılığa ulaştırması gerekir.

Şüphelinin müdafii seçmesi:

Müdafii görevlendirmenin esasları, Baroların kendi iç düzenlemeleri ile belirlenir. *Müdafii* olarak görev alacak *avukat* belirlenirken; nöbet usulü veya elektronik ortamda kollukla ve adli makamlarca yapılan bir iletişim düzeni, cep telefonu, bilgisayar iletişimi v.s. gibi yöntemler uygulanmaktadır. Bu gün bir çok baroda “Otomatik CMK Müdafii, Vekil Atama Sistemi” (**OCAS**) kullanılmaktadır.

Bazı hallerde ZORUNLU MÜDAFİ’lik kurumu devreye girer (CMK 150/2, 3).

-CMK 150 inci maddenin (1) inci fıkrasına göre “*Şüpheliden kendisine bir müdafii seçmesi istenir. Şüpheli müdafii seçecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafii görevlendirilir.*

Zorunlu müdafilik.

Şüphelinin çocuk veya malül olduğu durumlarda, zorunlu olarak kanun gereği müdafii görevlendirilir.

- 1) Şüpheli veya sanık, cezası ne olursa olsun, her hangi bir suçta müdafii seçecek durumda olmadığını beyan ederek müdafii görevlendirilmesini isteyebilir (CMK 150/1).
- 2) Şüpheli veya sanık çocuk, akıl hastası, sağır ve dilsiz, kendisini savunamayacak ölçüde malul ise (CMK 150/2).
- 3) Şüpheli **alt sınırı 5 yıldan fazla** hapis cezasını gerektiren bir suçla suçlanıyorsa (CMK 150/3).
- 4) Tutuklama istenildiğinde, yapılacak tutuklama duruşmasında zorunlu müdafilik vardır (CMK 101/3).

Müdafiiin soruşturma dosyasını incelemesi (CMK 153).

Müdafiiin dosyayı inceleme yetkisi

Madde 153 – (1) Müdafii, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafiiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

1. a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;
2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),
3. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),
4. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
5. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
6. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),

7. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),
  8. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),
  9. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337).
  10. b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.
  11. c) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçu.
  12. d) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan suçlar.
- (3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.
- (4) Müdafî, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.
- (5) Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır.

-Ceza muhakemesinde kural olarak Müdafîin soruşturma dosyasını incelemesi için **vekaletname aranmaz**. Bir avukatın şüpheli veya sanık adına işlem yapmasının, şüpheli tarafından kabul edilmesi, yeterli sayılmıştır.

PVSK

Durdurma yetkisinin kullanılması için, hakim kararına veya önceden alınan bir yazılı emre ihtiyaç yoktur.

-Durdurma yetkisinin doğduğu durumlarda (PVSK 4A/1), kolluk görevlisi durdurduğu kişi üzerinde silah bulunduğu hususunda “yeterli şüphenin” varlığı halinde, zarar vermesini önlemek amacıyla yönelik tedbirleri, PVSK 4A/6 ya göre alır, yoklama suretiyle denetleme yapılabilir (Arama Yönetmeliği 14).

-Yoklama, “arama” olmadığından, yoklama denetimini yapabilmek için, yazılı emir alınması gerekmez.

- Polis, kişileri ve araçları;
- a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,
- b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,
- c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,
- ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.
- Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

- Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. Ancak, **el ile dıştan kontrol hariç, kişinin üstü ve eşyası ile aracının dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin aranması**; İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenecek esaslar dâhilinde mülki amirin görevlendireceği kolluk amirinin yazılı, acele hâllerde sonradan yazıyla teyit edilmek üzere sözlü emriyle yapılabilir. Kolluk amirinin kararı 24 saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur.

ADLİ VE ÖNLEME ARAMALARI YÖNETMELİĞİ

Gece Vakti: Güneşin Batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvel kadar devam eden süreyi ifade eder.

Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hal:

- **Adli Aramalar Bakımından:** derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimalinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hakimden karar almak için vakit bulunmaması halini,
- **Önleme Aramaları Bakımından:** derhal işlem yapılmadığı takdirde, milli güvenlik ve kamu düzenini, genel sağlık ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve hürriyetinin korunmasının tehlikeye girmesi veya zarar görmesi, suç işlenmesinin önlenememesi, taşınması veya bulundurması yasak olan her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilememesi ihtimalinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hakimden karar almak için vakit bulunmaması hali
- Adli aramaya karar vermek yetkisi **hâkimindir**. Kolluk, arama kararı alınmasını talep ettiği durumlarda, makul şüphe sebeplerini belirten ayrıntılı ve gerekçeli bir rapor hazırlar ve Cumhuriyet savcısına başvurur. Hâkim kararı veya **gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının**, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk âmirinin yazılı emriyle arama yapılabilir.
- Kolluk âmirlerince konutta, iş yerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama kararı **VERİLEMEZ**. Sayılan bu yerlerde arama ancak Hakim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde C.Savcısının yazılı emriyle yapılabilir.

ARAMA KARARI ALINMADAN YAPILACAK ARAMALAR:

- Hakkında tutuklama kararı veya yakalama emri veya zorla getirme kararı bulunan kişi ile hakkında gıyabî tutuklama kararı verilen kaçak yakalandığında üstünde, yakalanması amacıyla konutunda, işyerinde, yerleşim yerinde, bunların eklentilerinde ve aracında yapılacak aramada
- Hâkim kararı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile veya kolluk tarafından doğrudan yakalanan kişinin, kendisine, başkalarına veya yakalama işlemini yapan kolluk görevlilerine zarar vermesini önlemek amacıyla yapılacak kaba üst aramasında
- Gözaltına alınan kişinin, nezarethaneye konmadan önce yapılan üst aramasında,
- Herhangi bir sebeple hukuka uygun şekilde yakalandıktan sonra kolluk güçlerinin elinden kaçmakta olan kişilerin veya işlenmekte olan veya henüz işlenmiş olan veya pek az önce işlendiğini gösteren belirtilerin olduğu suçun failinin yakalanması amacıyla takibi sırasında girdikleri araç, bina ve eklentilerinde yakalanması amacıyla yapılacak aramalarda, ARAMA EMRİ VEYA KARARI ALINMAZ.
- Hâkim kararı olmaksızın elkoyma işlemi, 24 saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren 48 saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.

- Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın avukat bürolarında arama yapılamaz.
- Avukat büroları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak CUMHURİYET SAVCISININ denetiminde aranabilir.
- ASKERİ MAHALLERDE YAPILACAK ARAMALAR: Askeri mahallerde yapılacak arama Cumhuriyet Savcısının talep ve katılı.mı ile askeri makamlar tarafından yerine getirilir.
- Arama sonucunda bazı eşyaya el koyma söz konusu olduğunda, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hâllerde ise kolluk âmirinin yazılı emri ile el koyma işlemi gerçekleştirilebilir.
- Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin belge veya kâğıtlarını inceleme yetkisi, Cumhuriyet savcısı ve hâkime aittir.
- Kolluk, arama sırasında ele geçen belge veya kâğıtlara, suçla ilgisi olup olmadığını tespit amacıyla, incelemeksizin bakabilir. Suçla ilgisi olabileceğinden şüphelendiği anda Kanunun öngördüğü şekilde incelenecek belge ve kâğıtları ambalajlayarak mühürler.
- Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir.

ARAMANIN ZAMANI:

Arama, kararda veya yazılı emirde belirtilen süre içerisinde yapılır. Her arama kararı, aksine bir hüküm içermiyorsa sadece 1 kez arama yetkisi verir. Aramanın amacını tehlikeye sokan acil bir durum yoksa, adli arama gündüz yapılır. Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde adli arama gece yapılamaz. Ayrıca bu yerlerde kolluk amirinin emriyle de arama yapılamaz.

- Suçüstü halinde
- Gecikmesinde sakınca bulunan halde
- Firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması halinde
- Geceleyin herkesin girip çıkabileceği umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinde gece adli arama yapılabilir.
- Önleme aramaları, denetimler ve kontroller her zaman yapılabilir.

Konutta *önleme araması* yapılamaz. Anayasa, “suç işlenmesinin önlenmesi için” konutta arama yapılmasına kural olarak izin vermişse de (Any. 20), PVSK 9 önleme aramasını düzenlerken, “konuttan” açıkça söz etmediği için, “konutta”, hâkim kararı ile de olsa, önleme araması yapılmasını yasaklamıştır (PVSK “2007-5681” 9/5) (AramaY 19/son)

YAKALAMA VE GÖZALTINA ALMA YÖNETMELİĞİ

* Yakalama işlemi **Hâkim kararı** veya **C.Savcısının** emriyle veya doğrudan **kolluk kuvveti** veya suçüstü halinde **herkes** tarafından yapılabilir.

* Yakalanan gözaltına alınan kişi yabancı ise yazılı olarak karşı çıkmaması halinde durumu vatandaşı olduğu ülkenin büyükelçiliği veya konsoloslukuna haber verilir.

*Yakalamanın nerede, ne zaman, ne şekilde, kim tarafından yapıldığı ayrıntılı olarak yazılmalıdır. Eğer yakalama esnasında zor kullanılmışsa bu durum tutanağa yazılır. Hakları ilk olarak sözlü akabinde yazılı olarak tebliğ edilir. Haklarının hatırlatıldığı tutana yazılır.

- Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı, Şüpheli ve Sanık Hakları Formu” nun imzalı bir sureti şüpheli şahsa verilir.

YAKALANAN KİŞİNİN HAKLARI:

(.....) suçu sebebiyle yakalandınız.

* **Hakkınızdaki iddialar** şunlardır (.....)

* **Susma hakkına sahipsiniz.** Ancak kimliğinizle ilgili sorulara doğru cevap vermek zorundasınız.

* **Müdafiden** (Avukat'tan) yararlanma hakkına sahipsiniz.

* **Müdafi tayin edebilecek durumda** değilseniz, Baro tarafından tayin edilecek müdafinin hukuki yardımından yararlanabilirsiniz.

* **Yakalandığınız,** kanuni yakınlarınıza bildirilecektir. Yakınlarınız dışında belirleyeceğiniz bir kişiye haber verilmesi durumu ise Cumhuriyet Savcısı'nın kararına bağlıdır. * **Yakalanmaya itiraz etme** hakkınız vardır. Dilekçeniz en seri şekilde yetkili hakime ulaştırılacaktır.

* **Lehinize olan hususları** ileri sürebilirsiniz.

* **İfade alma öncesinde** müdafi ile görüşme ve konuşma hakkınız vardır.

* **İsterseniz müdafininiz** "ifade alma sırasında" hazır bulunacaktır.

Nezarethane işlemlerinde;

- Aynı suçla ilgisi olanlar, birbirine hasım olanlar, erkek ve kadınlar bir araya konulmazlar, çocuklar yetişkinlerden ayrı tutulurlar.

- Nezarethanede zarurî hâller dışında 5'ten fazla kişi bir arada bulundurulmaz.

-Gözaltındaki kişinin beslenme, nakil, sağlığının korunması ve gerektiğinde tedavisi, yakalandığının yakınlarına haber verilmesi giderleri ilgili birimin bağlı olduğu Bakanlığın bütçe ödeneklerinden karşılanır.

-Gözaltı süresi yakalanma anından itibaren 24 saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre 12 saati geçemez.

-Ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda mahkemeye gönderilme süresi 48 saattir.

-Nezarethaneye alınmadan önce ve çıkarıldıktan sonra MUTLAKA ADLİ RAPOR ALINMALIDIR.

-Nezarethaneye alınanlara ait kayıt defteri MUAHKAK TAM VE EKSİKSİZ OLARAK DOLDURULMALDIR. Defterdeki ilgili yerlere şahsın kendi el yazısıyla **İSTEMİYORUM** (örn:avukat talebi) yazdırılması gerekir.

- Nezarethaneler en az 7 metrekare genişliğinde, 2,5 metre yüksekliğinde ve duvarlar arasında en az 2 metre mesafe olacak şekilde düzenlenir. Yeterli doğal ışıklandırma ve havalandırma imkânları sağlanır.

Jandarma Mevzuat